

De wenskamer van Tarkovski

TEKST:

Thomas Maarten van der Zwan

In de film *Stalker* van Andrei Tarkovski reizen drie mannen naar een mysterieuze kamer, die de diepste wens laat uitkomen van wie er binnegaat. Onderweg rijst een prangende vraag die de mannen steeds meer kwelt. Kan het zijn dat ze een verlangen koesteren waar ze geen weet van hebben – een diepste wens waarvan ze misschien helemaal niet willen dat die uitkomt?

Er is maar één oplossing voor dat probleem: wie de wenskamer wil gebruiken, moet zichzelf dusdanig doorgronden, dat de kamer hem onmogelijk beter kan kennen dan hij zichzelf kent. Maar is dat mogelijk?

In *The Adventures of Huckleberry Finn* van Mark Twain staat een mooi zinnetje, dat over hetzelfde lijkt te gaan. Huck staat op het punt de gevluchte slaaf Jim aan te geven bij de politie, omdat hij bang is dat hij anders naar de hel zal gaan. Hij probeert in een gebed spijt te betuigen voor de hulp die hij Jim heeft geboden bij zijn vlucht, maar dat wil niet lukken: eigenlijk wil hij alleen maar dat zijn voortvluchtige vriend op vrije voeten blijft. *'You can't pray a lie – I found that out'*, denkt hij, en zijn angst voor de hel verdwijnt.

Tarkovski en Twain zeggen iets fundamenteels over de religieuze levenshouding: om oog in oog met het hogere te staan, moeten we eerlijk zijn. Voorbijgaan aan ons diepste wezen is in een eerlijk gebed onmogelijk – met de nadruk op *eerlijk*: wanneer je jezelf bedriegt, gaat het niet om een gebed in de ware zin van het woord, dan 'luistert' God niet. Hij hoort je pas wanneer je je blootgeeft.

Zoals hij die de wenskamer heeft bezocht even later verneemt dat hij de loterij heeft gewonnen, terwijl

hij dacht dat hij met hart en ziel wereldvrede had gewenst, zo krijgt de schijnheilige die een huichelachtige biecht prevelt als enige reactie stilte en vertwijfeling. Het zwoegend hart dat naar verlossing streeft, moet allereerst transparant worden voor zichzelf. Dat is een nauwe poort, maar het is de enige.

Jezus verwoordt het in Mattheüs 5:23 als volgt: 'Als gij uw gave komt brengen naar het altaar en daar schiet u te binnen dat uw broeder iets tegen u heeft, laat dan uw gave voor het altaar achter, ga u eerst met uw broeder verzoenen en kom dan terug om uw gave aan te bieden.' Wie heel eerlijk is, zal moeten toegeven dat hij nooit aan het offer zal toekomen. Er is altijd wel iets goed te maken met iemand. En daar draait 't nu juist om.

Interactie met het hogere is dus nooit gratis: altijd is er de innerlijke drempel die eerst moet worden overschreden. 'Ken uzelf' stond er boven de ingang van de tempel van Apollo in Delphi geschreven. Diezelfde woorden zweven boven het altaar en boven de ingang van de wenskamer. Voordat we onze eisen aan het leven kenbaar maken, moeten we meereizen met de drie mannen in *Stalker*, en ons blijven afvragen: zou ik de kamer hier en nu durven betreden?

T.M. van der Zwan (1986) studeerde songwriting en taal- en letterkunde en studeerde tevens af als leerkracht. Zijn website www.tmvanderzwan.com biedt een overzicht van zijn werkzaamheden als kunstenaar.